

IGOR B. NESTORUK

EUROPEIZACJA PRAWA KARNEGO GOSPODARCZEGO (NA PRZYKŁADZIE NIEMIECKIEJ USTAWY O ZWALCZANIU NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI)

I. WSTĘP

Zmienność oraz złożoność zdają się być immanentnymi cechami wszelkich społecznych systemów, a więc także prawa¹ i gospodarki². Spoglądając z bliższej perspektywy widać wyraźnie, iż postęp w dziedzinie kultury oraz techniki nie jest wyróżnikiem jedynie dla obecnej epoki, stąd też trudno nie przychylić się do obserwacji, że to właśnie niezwykle tempo postępu technicznego razem z ewolucją opartego na zasadach wolności i konkurencji porządku gospodarczego w sposób szczególny zdają się ostatnimi czasy kształtować los współczesnego człowieka³.

Zdaniem Günther'a Jakobs'a, to właśnie „wielkie wyzwanie wspólczesności [jakim jest] dominacja systemu gospodarczego, a w konsekwencji internacjonalizacja wszelkich instytucji”⁴, wymusi powstanie nowego porządku, w tym także prawa. Dla prawa karnego państw europejskich wskazana powyżej tendencja odgrywa tak dalece istotną rolę, iż obecnie do najważniejszych zadań zalicza się skonstruowanie fundamentów dla europejskiego prawa karnego. W tym kontekście proces internacjonalizacji pojedynczych narodowych systemów prawa karnego, a w szczególności postępująca europeizacja prawa karnego, zyskuje coraz szerszą akceptację⁵.

Utworzenie w latach pięćdziesiątych minionego wieku trzech Wspólnot zainicjowało najpierw w Europie Zachodniej, a potem także na całym kontynencie bezprecedensowy proces integracji struktur państwowych. U pod-

¹ N. Luhmann, *Das Recht der Gesellschaft*, 2 wyd., Frankfurt n. Menem 1997, s. 37, 38 i n.

² N. Luhmann, *Die Wirtschaft der Gesellschaft*, 3 wyd., Frankfurt n. Menem 1999, s. 43 i n. Myśl tę rozwijają w swych pracach od lat laureaci Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii, począwszy od Friedricha von Hayeka, (Nobel 1974) aż po Josepha Stiglitz'a (Nobel 2001).

³ Słuszne w tym względzie wydaje się stwierdzenie Maxa Alsberga, iż „wyzwolona z kultury energia, która spowodowała powstanie państwa ateńskiego, była bez wątpienia silniejsza niżli ta, która wprawdzie w zatrważającym tempie przyczyniła się do rozwoju techniki, okazała się jednakże zbyt słaba, by zapobiec jej nadużyciom” – *Das Plaidoyer*, w: *Festschrift für Martin Drucker*, pod red. J. Magnusu, Aalen 1983 (odbitka wydania z 1934), s. 261.

⁴ G. Jakobs, *Das Selbstverständnis der Strafrechtswissenschaft vor den Herausforderungen der Gegenwart (Kommentar)*, w: Eser, Albin/Hassemer, Winfried/Burkhardt, Björn, *Die Deutsche Strafrechtswissenschaft vor der Jahrtausendwende. Rückbesinnung und Ausblick*, Dokumentation einer Tagung vom 3-6 Oktober 1999 in der Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften, Monachium 2000, s. 49; tenże, *Norm, Person, Gesellschaft. Vorüberlegungen zu einer Rechtsphilosophie*, Berlin 1997, s. 112 i n.; B. Schönemann, *Das Strafrecht im Zeichen der Globalisierung*, „Goldammer's Archiv für Strafrecht” 2003, nr 5, s. 301; zob. również S. Braun, *Europäische Strafrechtswissenschaft*, Frankfurt am Main 2003, s. 100 i n.

⁵ Zob. choćby C. Roxin, *Die Strafrechtswissenschaft vor den Aufgaben der Zukunft*, w: *Die Deutsche Strafrechtswissenschaft vor der Jahrtausendwende*, s. 369 i n., 393 i n. oraz wskazana tam literatura; J. Vogel, *Harmonisierung des Strafrechts in der Europäischen Union*, „Goldammer's Archiv für Strafrecht” 2003, nr 5, s. 314 oraz cytowana w przypisie 1 literatura.

staw tych przemian leżała nadzieja na zapewnienie dobrobytu obywatelom państw członków Wspólnot. Jednocząca się Europa miała wprowadzić swoich mieszkańców w erę wielkiej gospodarczej stabilizacji oraz prosperity. Wprowadzenie tej wizji w życie było⁶ – i jest wciąż – naczelnym hasłem propagatorów idei państwa europejskiego. Od blisko 50 lat jest ona konsekwentnie realizowana. Do najważniejszych założeń integracji należało stworzenie Wspólnego Rynku. W tym celu skonstruowano jedyny w swoim rodzaju system prawa, którego normy obowiązują w zasadzie bezpośrednio w systemach prawa państw członkowskich, jak również korzystają z pierwszeństwa przed prawem narodowym⁷.

Funkcjonowaniu Wspólnego Rynku, a także procesowi urzeczywistnienia unii gospodarczej, walutowej oraz socjalnej służą odrębne przepisy prawne, które (jak choćby przepisy europejskiego prawa gospodarczego) ustawicznie wpływają na nie tylko niemieckie prawo gospodarcze, ale obecnie także na prawo wielu innych państw, również tych oczekujących na akcesję lub dopiero o nią się ubiegających. Europejskie prawo gospodarcze, które od dawna uchodzi za dominującą dziedzinę harmonizacji prawa europejskiego⁸, należy traktować jako pojemną kategorię, z jednej strony silnie osadzoną w wartościach i pryncypiach przyświecających narodowym porządkom prawnym, z drugiej natomiast strony – właściwie wbrew tej pierwszej tendencji – opartą na odrębnych, sobie tylko właściwych koncepcjach i rozwiązaniach⁹.

Także obowiązujące obecnie w Unii Europejskiej ustawodawstwo karne nie oparło się fali wspólnotowych norm¹⁰. Nawet pomimo usilnej, prowadzonej przez państwa „walki” o „zachowanie własnej suwerenności”¹¹, proces europeizacji prawa karnego postępuje w sposób nieunikniony¹², stawiając naukę i praktykę przed szeregiem nowych i skomplikowanych zagadnień¹³. Interesy Wspólnot mogą odtąd podlegać prawnocarnej ochronie gwarantowanej przez pojedyncze państwo członkowskie; jednocześnie podlegają one asymilacji jako „interesy własne”.

⁶ R. Coudenhove-Kalergi, *Naród europejski*, Toruń 2000, s. 120 i n.

⁷ R. Stettner, w: *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts*, pod red. M. A. Dausesa, t. 1, wyd. wymiennokartkowe, Monachium, stan: marzec 2002, A.IV, nb. 14 i n., nb. 27 i n.

⁸ B. Schünemann, *Strafrechtsdogmatik als Wissenschaft*, w: *Festschrift für Claus Roxin zum 70. Geburtstag am 15. Mai 2001*, pod red. B. Schünemanna, H. Achenbacha, W. Botke, B. Haffke, H.-J. Rudolphiego, Berlin-New York 2001, s. 9 i wskazana tam literatura.

⁹ U. Di Fabio, *Eine europäische Charta*, „Juristen Zeitung” 2000, s. 737 i n.

¹⁰ O „konieczności europeizacji prawa karnego” zob. J. Eisele, *Einflussnahme auf nationales Strafrecht durch Richtlinienggebung der Europäischen Gemeinschaft*, „Juristen Zeitung” 2001, s. 1157 i n.

¹¹ A. Pagliaro, *Grenzen der Strafrechtsvereinheitlichung in Europa*, w: *Bausteine des europäischen Wirtschaftsstrafrechts*, pod red. B. Schünemanna i C. Suarezza Gonzáleza, Madrid - Symposium für Klaus Tiedemann, Berlin 1994, s. 382.

¹² Zob. ostatnio na ten temat: H. Jung, *Konturen und Perspektiven des europäischen Strafrechts*, „Juristische Schulung” 2000, s. 417 i n.; M. P. Waßmer, *Tagungsbericht. Die Harmonisierung des Europäischen Strafrechts*, „Juristen Zeitung” 1999, s. 1099 i n.; R. Berthel, *Bedeutung und Erscheinungsformen der Wirtschaftskriminalität*, w: W. Gropp (red.), *Wirtschaftskriminalität und Wirtschaftsstrafrecht in einem Europa auf dem Weg zur Demokratie und Privatisierung*, Lipsk 1998, s. 53; H. Otto, *Konzeption und Grundsätze des Wirtschaftsstrafrechts (einschließlich Verbraucherschutz) Dogmatischer Teil I*, „Zeitschrift für die gesamte Strafwissenschaft” 96 (1984), s. 373.

¹³ Zob. przegląd tychże: M. Zuleeg, *Der Beitrag des Strafrechts zur Europäischen Integration. Festvortrag zum Gründungssymposium der Vereinigung für Europäisches Strafrecht*, w: *Europäische Einigung und Europäisches Strafrecht. Beiträge zum Gründungssymposium der Vereinigung für Europäisches Strafrecht e.V.*, pod red. U. Siebera, Kolonia 1993, s. 41 i n.; tenże, *Der Beitrag des Strafrechts zur Europäischen Integration*, „Juristen Zeitung” 1992, s. 763 i n.

Kompetencje UE w zakresie regulacji prawa gospodarczego i jej faktyczne znaczenie dla zapewnienia niezakłóconego funkcjonowania Wspólnego Rynku wymagają stworzenia skutecznego – a więc wyposażonego w możliwie bogate i zróżnicowane instrumentarium – systemu ochrony. Jeśli każde państwo członkowskie wypełniać ma swoje zobowiązanie do ochrony podstawowych zasad konstytuujących europejski porządek gospodarczy, to do jego zadań należy również obrona fundamentalnych reguł wspólnotowej gospodarki rynkowej¹⁴, także za pomocą środków właściwych prawu karnemu.

Curt Lindemann, potem także Hans-Heinrich Jescheck oraz Klaus Tiedemann widzieli w pojęciu „gospodarki narodowej” kwintesencję zasadniczych wartości oraz niezbywalnych praw, których ochrona za pomocą prawnokarnych instrumentów w państwie prawa jest w pełni uzasadniona. Obecnie należy uznać, że wyznaczone granicami terytoria państw europejskich nie stanowią barier dla systemu gospodarki wolnorynkowej. Prawo gospodarcze od dawna nie stanowi li tylko gałęzi prawa krajowego, ograniczonego do wewnętrznego terytorium państwa. Już w latach dwudziestych minionego stulecia europejska gospodarka postrzegana była jako wyodrębniony przedmiot prac badawczych. Analogicznie przedstawia się także sytuacja na gruncie prawa karnego¹⁵. Zyskuje ono – podążając za przykładem prawa prywatnego – coraz to wyraźniej wymiar wspólnotowy¹⁶, który stopniowo zdaje się urastać do rangi znaczącej cechy prawa karnego.

II. IMPULSY DLA EUROPEJSKIEJ PRAWNOKARNEJ REGULACJI PRZECIWKO NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI – PRZYKŁAD § 3 i 4 NIEMIECKIEJ UWG

Na obszarach zwalczania nieuczciwej konkurencji i własności intelektualnej ujednolicanie prawa postępuje w Unii Europejskiej od dłuższego już czasu. Znajduje to wyraz nie tylko w naukowych dyskusjach, ale także w praktyce stosowania prawa. Nawet jeśli obecnie można mówić jedynie o harmonizacji wybranych składowych¹⁷ elementów prawa przeciwko nieuczciwej konkurencji, to nie sposób nie zauważyć wyraźnych postępów¹⁸

¹⁴ Reguly te w znacznej mierze podlegają konkretyzacji właśnie w przepisach wspólnotowych; W. Botte, *Das Wirtschaftsstrafrecht in der Bundesrepublik Deutschland – Lösungen und Defizite*, „Zeitschrift für Wirtschaft, Steuer, Strafrecht” 1991, s. 5.

¹⁵ Z dogmatycznie uzasadnioną krytyką wobec projektu *Corpus Juris* jako fundamentu europejskiego prawa karnego: W. Hassemmer, „*Corpus Juris*”: *Auf dem Weg zu einem europäischen Strafrecht?*, „Kritische Vierteljahresschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft” 1999, nr 82, s. 133 i n.

¹⁶ O aktualnym stanie europejskiej polityki kryminalnej: U. Sieber, *Memorandum für ein Europäisches Modellstrafgesetzbuch*, „Juristen Zeitung” 1997, s. 371 i n.; K. Tiedemann, *EG und EU als Rechtsquellen des Strafrechts*, w: *Festschrift für Claus Roxin*, op. cit., s. 1401 i n.; tenże, *Das deutsche Wirtschaftsstrafrecht im Rahmen der Europäischen Union*, w: *Festschrift für Koichi Miyazawa. Dem Wegbreiter des japanisch-deutschen Strafrechtsdiskurses*, pod red. H.-H. Kühne, Baden-Baden 1995, s. 673.

¹⁷ N. Dethloff, *Europäisierung des Wettbewerbsrechts. Einfluß des europäischen Rechts auf das Sach- und Kollisionsrecht des unlauteren Wettbewerbs*, Tübingen 2001, s. 8 i n., s. 38 i n.

¹⁸ S. Vogt, *Die Entwicklung des Wettbewerbsrechts in den Jahren 1989 bis 1993. Bericht*, „Neue Juristische Wochenschrift” 1993, s. 2847 i n.; tenże, *Die Entwicklung des Wettbewerbsrechts in den Jahren 1993 bis 1995. Bericht*, „Neue Juristische Wochenschrift” 1995, s. 2819 i n., s. 2823; tenże, *Die Entwicklung des Wettbewerbsrechts in den Jahren 1995 bis 1997. Bericht*, „Neue Juristische Wochenschrift” 1997, s. 2558, s. 2562, s. 2571.

w procesie zbliżania pojedynczych krajowych standardów prawa konkurencji wraz z rozwojem unijnego rynku¹⁹. Wpływ wspólnotowych regulacji²⁰ na niemieckie prawo o uczciwości w obrocie gospodarczym (*Lauterkeitsrecht*, nazywane też prawem konkurencji w węższym znaczeniu²¹) staje się w efekcie widoczny na coraz to nowych obszarach prawa krajowego.

Poniższe rozważania stanowią pobieżny przegląd oddziaływania wskazanych powyżej tendencji wobec prawnokarnych uregulowań niemieckiej ustawy przeciwko nieuczciwej konkurencji (*Gesetz gegen unlauteren Wettbewerb*, dalej w skrócie UWG). Zagadnienie to było jak dotąd wyjątkowo rzadko przedmiotem naukowych dyskusji; dlatego też dalsze refleksje oparto w znaczącej mierze na najnowszych wynikach i aktualnych doświadczeniach nauki prawa prywatnego; pozwalają one bowiem – z uwagi na bliski związek przepisów cywilnych i karnych w niemieckiej UWG – na sformułowanie kilku interesujących uwag w stosunku do uregulowanych w UWG przestępstw. Ogólne ujęcie tego problemu wydaje się szczególnie interesujące w aspekcie prawnoporównawczym. W polskiej ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z 1993 r. wskazać można na bardzo podobne relacje między przepisami regulującymi odpowiedzialność karną i cywilną, jak te, które obserwuje się na gruncie UWG. Z tego też względu spostrzeżenia sformułowane na gruncie prawa niemieckiego mogą okazać się przydatne przy analizie podobnych tendencji, które można już obecnie obserwować w prawie polskim.

Wynikającym stąd zadaniem poniższego opracowania jest więc zwrócenie uwagi na kwestię korelacji występującej między prawem wspólnotowym a przepisami karnymi niemieckiej UWG²². Ramy niniejszego opracowania pozwalają przy tym na zaprezentowanie tego zagadnienia jedynie na przykładzie przepisów karnych regulujących odpowiedzialność za wprowadzanie w błąd konsumenta bądź też wyzyskanie takiego błędu (tzw. *Täuschungsstrafrecht*).

1. Wzorzec konsumenta według niemieckiej UWG a orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

Rozwiązaniem charakterystycznym dla większości ustaw regulujących ochronę praw na dobrach niematerialnych jest zestawienie obok siebie zarówno przepisów cywilnych i karnych służących ochronie poszczególnych

¹⁹ Zob. uwagi na ten temat w chwili narodzin europejskiego rynku wewnętrznego, S. Vogt, *Die Entwicklung des Wettbewerbsrechts in den Jahren 1989 bis 1993*, op. cit., s. 2852 i n.

²⁰ Por. ostatnio dyrektywę 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. o niektórych prawnych aspektach usług społeczeństwa informatycznego, a zwłaszcza handlu elektronicznego w zakresie Wspólnego Rynku (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE 178/1 z 17 lipca 2000 r.); zob. również J. Bornkamm, *Wettbewerbs- und Kartellrechtsprechung zwischen nationalem und europäischem Recht*, w: *Festschrift aus Anlaß des fünfzigjährigen Bestehens von Bundesgerichtshof, Bundesanwaltschaft und Rechtsanwaltschaft beim Bundesgerichtshof*, pod red. K. Geißa, K. Nehm, H. E. Brandnera, H. Hagena, Kolonia 2000, s. 343 i n.

²¹ Zasadniczą regulacją jest w tym względzie niemiecka ustawa przeciwko nieuczciwej konkurencji (*Gesetz gegen unlauteren Wettbewerb*) z 7 czerwca 1909 r. (RGBl. z 1909 r., s. 499 i n.).

²² Poza prezentowanymi tutaj przepisami zawierającymi znamie „wprowadzania w błąd”, podobne relacje można obecnie dostrzec także na innych obszarach; przykładem niech będzie choćby regulacja wymierzona w korupcję gospodarczą (w szczególności §§ 299 i n. niemieckiego kodeksu karnego (*Strafgesetzbuch*) w brzmieniu z 13 listopada 1998 r., BGBl. I, s. 3322). Kilka interesujących uwag na ten temat formuluje K. Tiedemann, *Wettbewerb als Rechtsgut des Strafrechts*, w: *Grundlagen des staatlichen Strafens. Festschrift für Heinz Müller-Dietz zum 70. Geburtstag*, pod red. G. Britza, H. Jung, H. Koriatha, E. Müllera Monachium 2001, s. 917 i n.

praw²³. Jest to szczególnie widoczne w przypadku § 3-4 UWG²⁴ (reklama wprowadzająca w błąd), a także § 14-15 UWG (zniesławienie i oszczerstwo w obrocie gospodarczym). Przy formułowaniu tych norm ustawodawca posłużył się (niemalże) identycznymi określeniami, tak iż jedynie niektóre specyficzne znamiona pozwalają na odróżnienie normy karnej od jej cywilnego odpowiednika.

Występowanie tak daleko idących podobieństw w brzmieniu tych przepisów nasuwa pytanie o ewentualne konsekwencje w zakresie interpretacji pojedynczych jednobrzmiących pojęć²⁵. One też są przedmiotem dalszych rozważań, które koncentrują się na przykładzie § 3 i 4 UWG tworzących „rdzeń prawa konkurencji”²⁶, czyli zakaz wprowadzania w błąd klientów (*Irreführungsverbot*).

Wśród znamion tworzących stronę podmiotową w § 4 UWG ujęto „nieprawdziwe i mogące wprowadzić w błąd informacje” (*„unwahre und zur Irreführung geeignete Angaben“*). Odpowiednikiem tego znamienia na gruncie § 3 UWG jest określenie „informacje wprowadzające w błąd” (*„irreführende Angaben“*). Piśmiennictwo²⁷ jednogłośnie²⁸ uznaje, iż zakresy znamion „in-

²³ W prawie niemieckim oprócz UWG zob. także: czwarta część, piąty dział ustawy o ochronie praw autorskich (*Urheberrechtsgesetz*) z 9 września 1965 r. (BGBl. I, s. 1273); ósma część, pierwszy dział ustawy o znakach towarowych (*Markengesetz*) z 25 października 1994 r. (BGBl. I, s. 3082, sprostowana 1995 I, s. 156); dziesiąty dział ustawy - Prawo patentowe (*Patentgesetz*) z 16 grudnia 1980 r. (BGBl. 1981 I, s. 1). Na gruncie prawa polskiego: rozdział 3 i 4 ustawy z 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. Nr 47, poz. 211 z późn. zm.); rozdział 8, 9 i 14 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz.U. 2000, Nr 80, poz. 94 z późn. zm.); tytuł IX i X ustawy z 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. 2001, Nr 49, poz. 508 z późn. zm.).

²⁴ Zob. w komentarzach do przepisów prawa karnego: E. Braun, *Produktpiraterie. Rechtsschutz durch Zivil-, Straf- und Verwaltungsrecht sowie ausgewählte Probleme der Rechtsdurchsetzung*, Kolonia 1993, s. 159 i n.; H. Diemer, w: *Strafrechtliche Nebengesetze mit Straf- und Bußgeldvorschriften des Wirtschafts- und Verwaltungsrechts*, pod red. E. Göhlera, H. Buddendieka, K. Lenzena i in., wyd. wmiennokartkowe, Monachium 2000, U 43, § 4, nb. 2, 4; A. Ebert-Weidenfeller, w: *Beraterhandbuch zum Steuer- und Wirtschaftsstrafrecht*, pod red. H. Achenbacha, W. Wannemachera, wyd. wmiennokartkowe, Herne-Berlin 1997, Teil 3, § 29, nb. 9, 11; G. Gribkowsky, *Strafbare Werbung (§ 4 UWG)*, Pfaffenweiler 1989, s. 115; H. Hernandez, *Strafrechtlicher Vermögensschutz vor irreführender Werbung - § 4 UWG*, Heidelberg 1999, s. 165; D. Kehl, *Wettbewerbsrecht*, Kolonia 1990, § 29, nb. 2; H. J. Kerl, *Die UWG-Novelle - eine strafrechtliche Scheinwaffe?*, „Wettbewerb in Recht und Praxis” 1978, s. 343; J. Niemeyer, w: *Wirtschaftsstrafrecht*, pod red. Ch. Müller-Gugenbergera, K. Bienecka, wyd. 3, Kolonia 2000, § 60, nb. 6; K. Tiedemann, *Wettbewerb und Strafrecht*, Karlsruhe-Heidelberg 1976, s. 32 i n. W piśmiennictwie cywilistycznym: A. Baumbach, W. Hefermehl, *Wettbewerbsrecht. Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, Zugabeverordnung, Rabattgesetz und Nebengesetze*, wyd. 22, Monachium 2001, § 4 UWG, nb. 1, 8; V. Emmerich, *Das Recht des unlauteren Wettbewerbs*, wyd. 6, Monachium 2003, s. 203; W. Nordemann, *Wettbewerbs- und Markenrecht*, wyd. 8, Baden-Baden 1996, s. 649. Zob. także: *Heidelberger Kommentar zum Wettbewerbsrecht*, pod red. F. L. Ekey'a, D. Klippela, J. Koththoffa, A. Meckel, G. Plaßa, Heidelberg 1999, UWG § 4, nb. 2; O.-F. Freiherr von Gamm, *Wettbewerbsrecht mit Zugabe- und Rabattrecht sowie Nebengesetzen und kartellrechtlichen Vorschriften*, wyd. 5, Kolonia 1987, rozdz. 38, nb. 1-3.

²⁵ Na obszarze norm prawa własności intelektualnej: zob. E. Braun, op. cit., s. 147.

²⁶ K.-H. Fezer, *Das wettbewerbsrechtliche Irreführungsverbot als ein normatives Modell des verständigen Verbrauchers in Europäischem Unionsrecht. Zugleich eine Besprechung der Entscheidung „Mars” des EuGH vom 6. Juli 1995 - Rechtssache C 470/93*, „Wettbewerb in Recht und Praxis” 1995, s. 671.

²⁷ H. Diemer, op. cit., U 43, § 4, nb. 17; A. Ebert-Weidenfeller, op. cit., część 3, § 29, nb. 11, 13; F. L. Ekey i in., op. cit., UWG § 4, nb. 8; O.-F. v. Gamm, op. cit., rozdział 38, nb. 4 i tamże orzecznictwo; tenże, *Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb*, wyd. 3, Kolonia 1993, § 4, nb. 2; V. Schwarz, *Die strafrechtliche Erfassung irreführender Werbung*, Tübingen 2001, s. 54 i n., s. 56.

²⁸ Pominięta zostaje w tym miejscu prezentacja sporu, jaki toczy się w niemieckiej literaturze na tle identycznej interpretacji pojęć „nieprawdziwość” (*„unwahr“*) oraz „mogący wprowadzać w błąd” (*„zur Irreführung geeignet“*). W tej kwestii zob. w szczególności: G. Gribkowsky, op. cit., s. 47 i n.; K. Meyer, M. Möhrenschlager, *Möglichkeiten des Straf- und Ordnungswidrigkeitenrechts zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, „Wirtschaft und Verwaltung”* 1982, s. 23 i n. i cytowana tam literatura; J. Niemeyer, op. cit., § 60, nb. 13 i n.; H. Otto, w: R. Jacobs, W. F. Lindacher, O. Teplitzky, *UWG-Großkommentar*, Berlin-New York 1994, § 4, nb. 11 i n., nb. 24 i n. (warty szczególnego podkreślenia jest - zgodny ze wspólnotowymi standardami - rezul-

formacje mogące wprowadzić w błąd²⁹ oraz „informacje wprowadzające w błąd” pokrywają się, lub są wręcz co do treści identyczne. W konsekwencji nic nie stoi na przeszkodzie, by przy interpretacji znamienia „mogący wprowadzić w błąd” zasadniczo bez ograniczeń³⁰ sięgać po kryteria ukształtowane na gruncie stosowania przepisu cywilnego.

Trudność w dotarciu do sensu omówionego powyżej ustawowego znamienia § 4 UWG polega na właściwym określeniu docelowego kręgu odbiorców wypowiedzi o charakterze reklamowym. W tym względzie elementem rozstrzygającym o zakresie ochrony zakreślonej przepisami omawianej ustawy wydaje się być wskazanie ogólnie akceptowalnego i jednocześnie miarodajnego wzorca osoby będącej adresatem informacji reklamowej. W przypadku tzw. reklamy masowej (*Publikumswerbung*), a więc w przypadku przekazów reklamowych kierowanych do szerokiego grona odbiorców, w literaturze oraz orzecznictwie³¹ jeszcze do niedawna odwoływano się w zasadzie do wyobrażeń konsumenta (*Verständnishorizont des Verbrauchers*), który najczęściej przywykł oceniać reklamę w sposób swobodny i powierzchny³². Tak skonstruowany obraz „nieuważnego konsumenta” (*„flüchtiger Verbraucher”*)³³

tat proponowanej przez tego autora wykładni § 4 ust. 1 UWG); tenże, *Spielgewinn ohne Spiel: Strafrecht als Mittel der Bekämpfung sozial lästiger Verhaltensweisen*, w: *Gedächtnisschrift für Dieter Meurer*, pod red. E. Graul, G. Wolfa, Berlin 2002, s. 269 i n.; K. Tiedemann, *Wirtschaftsstrafrecht und Wirtschaftskriminalität*, 2. Bes. Teil, Hamburg 1976, s. 35 i n. i przytoczona tam literatura; tenże, *Wettbewerb und Strafrecht*, s. 32 i n.

²⁹ Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na formułowane w niemieckim piśmiennictwie zastrzeżenia co do określoności znamienia „reklama wprowadzająca w błąd” – zob. uwagi G. Gribkowsky, op. cit., s. 70 i n. oraz cytowaną tam literaturę; U. Klug, *Zur Strafbarkeit irreführender Werbeangaben*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 1975, s. 294, a także G. Kaiser, *Kriminalisierung und Entkriminalisierung in Strafrecht und Kriminalpolitik*, w: *Festschrift für Ulrich Klug zum 70. Geburtstag*, pod red. G. Kohlmann, t. II - *Strafrecht. Prozeßrecht. Kriminologie. Strafvollzugsrecht*, Kolonia 1983, s. 587; za skreśleniem ustawowego znamienia „wprowadzanie w błąd” opowiada się K. Tiedemann, *Wirtschaftsstrafrecht*, op. cit., s. 36 i n.

³⁰ Poglądu o jednolitej wykładni znamion strony przedmiotowej obu norm z uwagi na potrzebę zachowania pewności prawa broni W. Tilmann, *Irreführende Werbeangaben und täuschende Werbung*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 1976, s. 546. Restyfukeyjnej interpretacji normy karnoprawnej domaga się natomiast H. Otto, w: *UWG-Großkommentar*, op. cit., § 4, nb. 12; generalnie przeciwko tak wąskiej wykładni opowiada się E. Braun, op. cit., s. 147. Problematykę metodologicznych rozbieżności przy wykładni obu norm naświetla szczegółowo E.-J. Lampe, *In welcher Weise soll der neben den zivil- und verwaltungsrechtlichen Maßnahmen erforderliche strafrechtliche Schutz (i.u.S.) gegen irreführende Werbung ausgestaltet werden?*, w: *Tagungsberichte der Sachverständigenkommission zur Bekämpfung der Wirtschaftskriminalität – Reform des Wirtschaftsstrafrechts*, t. IX, Bonn 1975, załącznik nr 6, s. 15 i n.

³¹ Ukształtowany w orzecznictwie niemieckiego *Bundesgerichtshof* wzorec konsumenta obszernie przedstawia S. Niemöller, *Das Verbraucherleitbild in der deutschen und europäischen Rechtsprechung. Verhandlungs- und Vertragsparität als Regelungsgehalt des § 3 UWG*, Monachium 1999, s. 27 i n.

³² V. Gamm, op. cit., rozdz. 22, nb. 8; tenże, *Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb*, wyd. 3, Kolonia 1993, § 3, nb. 14 oraz cytowane tam orzecznictwo; H. Helm, w: Wolfgang Gloy, *Handbuch des Wettbewerbsrechts*, wyd. 2, Monachium 1997, § 26, nb. 29; E.-J. Lampe, *Strafrechtlicher Schutz gegen irreführende Werbung (§ 4 UWG)*, w: *Festschrift für Richard Lange*, pod red. G. Wardy, H. Waidera, R. von Hippela, D. Meurera, Berlin-Nowy Jork 1976, s. 457 i n.

³³ Krytycznie wobec tego modelu: V. Emmerich, *Das Recht des unlauteren Wettbewerbs*, wyd. 5, Monachium 1998, s. 181; tenże, *Unlauterer Wettbewerb*, w: *50 Jahre Bundesgerichtshof, Festgabe aus der Wissenschaft*, pod red. C.-W. Canarisa, A. Heldricha, K. J. Hopta, C. Roxina, K. Schmidt, G. Widmaiera, t. II - *Handels- und Wirtschaftsrecht, Europäisches und Internationales Recht*, Monachium 2000, s. 630 i cytowana tam literatura, s. 642 i n.; K.-H. Fezer, *Europäisierung des Wettbewerbsrechts*, „Juristen Zeitung” 1994, s. 326 i cytowana tam literatura; K. Keilholz, § 3 UWG und der mündige Bürger, w: *Ein Richter, ein Bürger, ein Christ. Festschrift für Helmut Simon*, pod red. W. Brandta, H. Gollwitzer, J. Friedrich Henschela, Baden-Baden 1987, s. 685 i n.; W. Moschel, w: www.sueddeutsche.de vom 8. Januar 2002; O. Teplitzky, *Wettbewerbsrechtliche Ansprüche und Verfahren. Unterlassung – Beseitigung – Schadenersatz. Anspruchsdurchsetzung und Anspruchsabwehr*, wyd. 8, Kolonia 2002, rozdz. 21, nb. 18; ostatnio A. Beater, *Unlauterer Wettbewerb*, Monachium 2002, § 13 nb. 40 i n. Zobacz także: K. Tiedemann, *Wettbewerb und Strafrecht*, s. 33 i n. Kwestia „właściwego” wzorca konsumenta należy w zasadzie do najczęściej i najgłośniej dyskutowanych zagadnień w prawie konkurencji (zob. A. Hucke, *Erforderlichkeit einer Harmonisierung des Wettbewerbsrechts in Europa*, Baden-Baden 2001, s. 434 i n.; A. Mokrysz-Olszyńska, *Niemieckie prawo o nieuczciwej konkurencji na rozdrożu? Ewolucja niemieckiego prawa o nieuczciwej konkurencji*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2001, nr 2, s. 327 i n.).

przez wiele lat był gwarantem wysokiego poziomu ochrony interesów konsumentów w prawie niemieckim, wywołując jednakże na obszarze coraz to bardziej zintegrowanej europejskiej gospodarki wiele rozbieżności, których skutki – szczególnie w przypadku zdarzeń prawnych o wymiarze ponadgranicznym – okazały się niekoniecznie pozytywne³⁴ dla sytuacji niemieckiego konsumenta.

W poszukiwaniach zgodnych i możliwie jednolitych zasad³⁵ dla wspólnotowego prawa konkurencji decydująca³⁶ rolę odegrały orzecznicze prerogatywy Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (dalej w skrócie ETS). W serii orzeczeń³⁷ Trybunał – posługując się odwołaniami do podstawowych swobód traktatowych – ustanowił normatywny wzorzec³⁸ „przeciętnego, należycie poinformowanego, przezornego i ostrożnego konsumenta”³⁹, przy którego formułowaniu sięgnięto – w porównaniu z obowiązującą na gruncie niemieckiej UWG prawną interpretacją zakazu wprowadzania w błąd – do bardziej liberalnych zapatrywań⁴⁰.

Konsekwentne torowanie drogi prawa wspólnotowemu przez ETS, a przede wszystkim jego nieustająca dbałość o zapewnienie jednolitych standardów obowiązywania prawa w obrębie Wspólnego Rynku potwierdziło rolę Trybunału jako „motora integracji” także na prezentowanym obszarze. Również niemieckie sądy – wspierane przez dyskusję naukową⁴¹ –

³⁴ W kwestii dyskryminacji własnych konsumentów: K.-H. Fezer, op. cit., s. 324 i n.; O. Teplitzky, op. cit., rozdz. 21, nb. 20, Fn. 24. Z punktu widzenia prawa karnego: B. Hecker, *Strafbare Produktwerbung im Lichte des Gemeinschaftsrechts. Europäisierung des deutschen Täuschungsschutzstrafrechts am Beispiel des Lebensmittel-, Wettbewerbs- und Betrugsstrafrechts*, Tübingen 2002, s. 235 i n.

³⁵ Siehe: K.-H. Fezer, op. cit., s. 326; tenże, op. cit., s. 672.

³⁶ Co zresztą nie powinno dziwić wobec braku wyczerpującej regulacji na szczeblu wspólnotowym, a także ze względu na charakter prawa nieuczciwej konkurencji, które – właściwie we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej – opiera się na prawie sędziowskim.

³⁷ Zob. w szczególności następujące orzeczenia ETS: z 2 lutego 1994 r. w sprawie 315/92 *VSW przeciwko Clinique Laboratories SNC u.a.*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 1994, s. 303 i n.; z 6 lipca 1995 r. w sprawie 470/93 *Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln e.V. przeciwko Mars GmbH* (zb. orz. s. 1923 i n.); orzeczenie ETS z 4 kwietnia 2000 r. w sprawie 465/98 *Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln e.V. przeciwko Adolf Darbo AG*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil” 2000, s. 756 i n., s. 757; z 16 lipca 1998 r. w sprawie 210/96 *Gut Springenheide GmbH und Rudolf Tusky przeciwko Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt – Amt für Lebensmittelüberwachung* (zb. orz. s. 4681 i n., s. 4691); a także: K.-H. Fezer, op. cit., s. 674; A. H. Meyer, *Das Verbraucherleitbild des Europäischen Gerichtshofs – Abkehr vom „flüchtigen” Verbraucher*, „Wettbewerb in Recht und Praxis” 1993, s. 224.

³⁸ W kwestii porównania empirycznego i normatywnego wzorca konsumenta por. J. Dudzik, *Reklama wprowadzająca w błąd w prawie wspólnotowym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2002, nr 9, s. 9 i n.; K.-H. Fezer, op. cit., przyp. 26, s. 672 i n.; A. Mokrysz-Olszyńska, *Zakres ochrony przed „uprowadzeniem w błąd konsumenta” w prawie Wspólnoty Europejskiej*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2000, nr 2, s. 409 i n.; R. Schweizer, *Die normative „Verkehrsauffassung” – ein doppeltes Mißverständnis – Konsequenzen für das Leitbild des „durchschnittlich informierten, verständigen und aufmerksamen Durchschnittsverbrauchers*”, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 2000, s. 923 i n.

³⁹ W wersji niemieckiej: „durchschnittlich informierter, verständiger und aufmerksamer Durchschnittsverbraucher”; w wersji francuskiej: „consommateur moyen, normalement informé, et raisonnablement attentif et avisé” oraz angielskiej: „consumer who is reasonably well-informed an reasonably observant and circumspect”; zob. także A. Mokrysz-Olszyńska, op. cit., s. 415 i n.

⁴⁰ O. Teplitzky, op. cit., rozdz. 21, nb. 20.

⁴¹ Zob. przyp. 24, a ponadto V. Emmerich, op. cit., s. 181 i n.; R. Meyer, op. cit., s. 215 i n.; V. Schwarz, op. cit., s. 62 i n. Co do samej dyskusji: J. Bornkamm, op. cit., s. 355 i n.; *Bericht der Arbeitsgruppe „Überprüfung des Wettbewerbsrechts” vom 17 XII 1996*, w: *Mitteilungen aus der Deutschen Vereinigung für gewerblichen Rechtsschutz und Urheberrecht*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 1997, s. 203.

przyłączyły się do wyznaczonego tak liberalnego⁴² kursu, recypując⁴³ w serii najnowszych orzeczeń⁴⁴ skonstruowany przez ETS model „rozważnego konsumenta” („*mündiger Verbraucher*”).

Skutki tych zmian w odniesieniu do sposobu wykładni znamienia „wprowadzania w błąd” z § 4 UWG wydają się oczywiste. Obstawianie przy dotychczasowym silnie zakorzenionym w krajowym prawie modelu na gruncie prawa karnego prowadziłoby do powstania trudnej do zaakceptowania sytuacji, w której zakres ochrony normy prawa karnego sięgałby dalej, niż pole działania odpowiadającej mu normy prawa cywilnego. Trudno chyba zasadnie twierdzić, by zaistnienie takiej sytuacji było zamiarem ustawodawcy. W publikacjach doktryny prawa karnego, choć jeszcze bardzo nielicznych, dostrzega się już jednak świadomość dalszych konsekwencji ewolucji prawa konkurencji. Idąc za przykładem rozważań poczynionych na gruncie cywilnoprawnym w piśmiennictwie prawa karnego przyjmuje się⁴⁵ coraz powszechniej „europejską miarę” dla celów interpretacji znamienia „wprowadzania w błąd” występującego w niemieckiej UWG.

2. Wpływ przepisów wtórnego prawa Wspólnot na upowszechnianie europejskiego modelu konsumenta

Tendencja do europeizacji niemieckiego prawa karnego na obszarze deliktów zawierających znamię „wprowadzania w błąd”⁴⁶, wyrażająca się w naszkicowanym powyżej wpływie wspólnotowych rozwiązań prawnych na § 4 UWG, dokonuje się jednakże nie tylko na poziomie sędziowskiego stosowania prawa, lecz jest ona coraz wyraźniej zdeterminowana przez postępujący sektorami rozwój wtórnego prawa Wspólnot. W efekcie uchwalania nowych aktów prawa wspólnotowego, w których przepisach posłużono się pojęciem „wprowadzania w błąd”, jak na przykład w art. 5 ust. 5 lit. c Rozporządzenia (EWG) 2092/91 Rady z 24 czerwca 1991 r. o uprawach ekolo-

⁴² Tendencję tę w ustawodawstwie zdają się dobitnie potwierdzać dalsze przykłady działań prowadzonych pod hasłem deregulacji: skreślenie § 6d i § 6e UWG w 1994 r., a także uchylene *Zugabeverordnung* oraz *Rabattgesetz* w 2001 r. W sprawie obecnie podejmowanych kroków legislacyjnych: K.-H. Fezer, *Moderernisierung des deutschen Rechts gegen den unlauteren Wettbewerb auf der Grundlage einer Europäisierung des Wettbewerbsrechts. Arbeitsunterlage für die Arbeitsgruppe des Bundesministeriums der Justiz zur Modernisierung des Rechts gegen den unlauteren Wettbewerb und zur Erarbeitung von Vorschlägen für eine Harmonisierung des Rechts gegen den unlauteren Wettbewerb auf europäischer Ebene (AG-UWG). Erstellt im Auftrag der Bundesministerin der Justiz, Konstanz*, 15 czerwca 2001 <<http://www.bmi.bund.de/images/10919.pdf>>, s. 6, 9 i n. Kontynuacja tego kursu spotyka się z szeroka aprobata w piśmiennictwie cywilistycznym: F. Weiler, *Psychischer Kaufzwang – Ein Abschiedsplädoyer*, „Wettbewerb in Recht und Praxis” 2002, s. 871 i n.

⁴³ W kwestii modyfikacji wzorca konsumenta wypracowanego w orzecznictwie ETS: O. Teplitzky, przyp. 33, rozdz. 21, nb. 19, nb. 27b, przyp. 114; zob. także A. Beater, *Die Stillen Wandlungen des Wettbewerbsrechts. Zugleich ein Beitrag zur Orient-Teppichmuster-Entscheidung des BGH*, „Juristen Zeitung” 2000, s. 977 i n.; tenże, op. cit., § 13 nb. 46 i n.; J. Bornkamm, op. cit., s. 357 i n.; V. Emmerich, op. cit., s. 643 i n. (tamże w szczególności przyp. 49-50); F. Weiler, op. cit., s. 875 i n. Poprzednio już: B. Ackermann, *Wettbewerbsrecht. Unter Berücksichtigung europarechtlicher Bezüge*, Heidelberg 1997, s. 248 i n., s. 363 i n.

⁴⁴ Zob. ostatnio: orzeczenie Bundesgerichtshof z 18 października 2001 r., sygn. I ZR 193/99, „Wettbewerb in Recht und Praxis” 2002, s. 527, s. 529 z odesłaniem do poprzednich orzeczeń.

⁴⁵ H. Diemer, op. cit., U 43, § 4 nb. 19; K. Tiedemann, op. cit., s. 918; tenże, *Das Betrugsstrafrecht in Rechtsprechung und Wissenschaft*, w: *50 Jahre Bundesgerichtshof, Festgabe aus der Wissenschaft*, pod red. C.-W. Canarisa, A. Heldricha, K. J. Hopta, C. Roxina, K. Schmidta, G. Widmaiera, t. IV, Strafrecht, Strafprozeßrecht, Monachium 2000, s. 554 i n.

⁴⁶ B. Hecker, op. cit., s. 282 i n.

gicznych i odpowiednim oznaczaniu produktów rolniczych oraz środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 198/1 z 22 VI 1991), art. 13 ust. 2b Rozporządzenia (EWG) 2333/92 z 13 lipca 1992 r. o ogólnych zasadach znakowania, dyrektywa 79/112/EWG Rady z 18 grudnia 1978 r. o zbliżaniu przepisów prawnych państw członkowskich w zakresie etykietowania i opakowań dla środków spożywczych, jak również ich reklamy (Dz. Urz. WE L 33/1 z 8 lutego 1979 r.) oraz dyrektywa 84/450/EWG Rady z 10 września 1984 r. w sprawie ujednoczenia przepisów prawnych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących reklamy wprowadzającej w błąd w brzmieniu dyrektywy 97/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6 października 1997 r. w sprawie zmiany dyrektywy 84/450/EWG o reklamie wprowadzającej w błąd w celu uwzględnienia reklamy porównawczej (Dz. Urz. WE L 290/18 z 23 października 1997 r.), „uwpólnotowieniu” ulegają kolejne obszary, będące dotąd domeną regulacji krajowych. Wymóg jednolitej wykładni tych przepisów przez wszystkie sądy państw członkowskich, na którego straży stoi TWE, sprawia, iż podobnie powszechny staje się europejski wzorzec konsumenta – odbiorcy przekazów reklamowych.

III. KONKLUZJA

Wyczerpująca regulacja prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji na poziomie prawa wspólnotowego wydaje się być *de lege europea ferenda* wizją, która przez długie jeszcze lata będzie oczekiwała na realizację⁴⁷. Fragmentaryczne zbliżanie pojedynczych przepisów i instytucji, które – jak w przypadku „wprowadzania w błąd” – mają dla prawa nieuczciwej konkurencji centralne znaczenie, następuje jednakże nie tylko na obszarze norm o charakterze cywilnym, ale również w prawie karnym. Na przykładzie § 4 UWG pokazano, że szczególnie normy prawa karnego gospodarczego mogą uczestniczyć w procesie harmonizacji prawa państw członkowskich. Poziom ochrony przed nieuczciwym wprowadzaniem w błąd konsumentów ustalony w prawie wspólnotowym, oparty na wzorcu „przeciętnego konsumenta”, będzie z pewnością w najbliższej przyszłości niezbędny jako swoiste narzędzie korekty⁴⁸, służące europejskiej kodyfikacji uregulowań dotyczących reklamy wprowadzającej w błąd.

Podsumowując, wypada przychylić się do odejścia od modelu „niezbyt uważnego konsumenta”, które zdaje się dokonywać także w doktrynie. Przy nowej – zgodnej z linią wyznaczoną prawem wspólnotowym – metodzie interpretacji omawianego powyżej znamienia strony przedmiotowej § 4 ust. 1 niemieckiej UWG, nie można jednak tracić z pola widzenia faktycznego stanu prawnego. Częściowa tylko harmonizacja przepisów dotyczących reklamy wprowadzającej w błąd nie oznacza dla krajowych podmiotów stosują-

⁴⁷ Na uwagę zasługuje jednak przedstawiony 18 czerwca 2003 r. przez Komisję projekt Dyrektywy o nieuczciwych praktykach w obrocie gospodarczym, stanowiący niewątpliwie – jak do tej pory – najdalej idącą propozycję harmonizacji prawa państw członkowskich w tym zakresie.

⁴⁸ Zob. uwagi K. Tiedemanna o części szczególnej Europejskiego (modelowego) Kodeksu Karnego; P. Waßner, op. cit., s. 1101; K. Tiedemann, op. cit., s. 909.

cych prawo (normatywnego) nakazu interpretacji przepisów niemieckiego prawa karnego w duchu prawa wspólnotowego⁴⁹, nawet jeżeli jednoczesne występowanie dwóch odmiennych wzorów, już tylko przez sam wzgląd na ich użyteczność, wydaje się dostarczać dostatecznych powodów do „równania” do standardów ochrony przyjętych z myślą o całym terytorium Unii Europejskiej. Poza tym w piśmiennictwie cywilistycznym nie brak skądinąd słuszych głosów, iż ukształtowana przez ETS figura „przeciętnego konsumenta” wciąż wymaga modyfikacji i rozwijania („*entwicklungsbedürftig*”)⁵⁰. W oczekiwaniu więc na głębiej i dalej idące przenikanie prawa wspólnotowego wobec znamienia „wprowadzania w błąd” nie należy raczej sugerować jakiegokolwiek automatyzmu przy przenoszeniu „wspólnotowych współrzędnych” na grunt prawa karnego.

Nawet jeśli powyższa konkluzja zdaje się brzmieć bardzo powściągliwie, nie oznacza to w żadnym razie, iż niedostrzeżona pozostała waga ostatecznego dogmatycznego rozstrzygnięcia o wspólnym modelu interpretacyjnym dla przyszłości „europejskiego prawa karnego”. Osiągnięcie konsensusu co do wspólnych kryteriów i jednolitego punktu odniesienia służących przy wykładni pewnych instytucji prawa ściśle związanych z systemami prawa karnego państw członków Unii Europejskiej – co wydaje się być możliwe w przypadku znamienia „wprowadzania w błąd” – może otworzyć drogę do wspólnej europejskiej regulacji prawa karnego a przede wszystkim stać się nowym impulsem dla ujednoczenia prawa karnego gospodarczego w Unii Europejskiej.

EUROPEANIZATION OF ECONOMIC CRIMINAL LAW – ON EXAMPLE OF GERMAN ACT AGAINST UNFAIR COMPETITION

S u m m a r y

The article explores the issue of the remarkable influence of the community-based law on the criminal law of the member states of the EU. There is a significant number of examples illustrating this phenomenon especially in the area of the criminal law against white collar crimes. The consequences of this pending process are deliberately analyzed on the example of criminal acts against unfair market practices. The author has chosen the criminal provisions valid under the German Act against Unfair Competition of 1909 (especially its penal sanctions against misleading advertisement) in order to show the significance of the process of „europeanization” of economic criminal law.

⁴⁹ B. Hecker, op. cit., s. 308, s. 329.

⁵⁰ Tak R. Schweizer, op. cit., s. 933; podobnie A. Beater, op. cit., s. 977; N. Dethloff, op. cit., s. 18 i 200.